

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svetlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj V.

V sredo 5. velikiga travna 1847.

List 18.

Fantovska. *)

Alo v Ljubljano
Fantje vi z mano!
Svitli naš cesar soldatov želi;
Tamkaj med Nemci,
Vogri no Pemci
Serčno sukáli se bodemo mí!

Bolne naj tape,
Mile naj šlape
V hiši per peči si hlače suše,
Mi korenjaki,
Kje so še taki?
Bomo nosili pa puške svetlé.

*) Dobre volje biti, kar je práv in spodobno, nam nihče ne more braniti. Tudi fantam, ki grejo k vojaški nabéri, se ne more spodobna dobra volja braniti, de so veseli, kadar grejo Cesarju v službo. Za té je pričijoča pesem pisana. Naj jo z veseljem pojó, namesto de upijejo kot tolovaji, se vinjeni obnašajo kot živina, pretépajo in pobijajo, in tudi druge mirne ljudi nadlegvajo. Vredništvo.

Bomo hodili,
Se veselili
Kot de bi povsod vse naše biló;
Mlade pa Nemke,
Lahinje, Pemke
Vsaka prijazno postregla nam bo.

Serčni soldatje,
Volje ko svatje
Bomo za véro, cesarja in dóm
V boji streljali,
Strašno mahali
V verste sovražnikov tak kakor gróm

Naš' generali
Bodejo djali:
Krajski junaki so prav'ga sercá.
Možko stopajmo,
Juhe ukajmo!
Kaj bi se balí, le serčnost veljá!

Poženčan.

Še enkrat prosimo!

Kmetijska družba si je na vso moč prizadevala, de bi v pratiki oznanjeni somnji resnični bili, in je s pomočjo nekterih prijatlov že tudi več zmót popravila, ki so v prvih tečajih bile. Pri vsim tem pa vunder pratika še ni brez pogreškov; takó smo slišali, de je poslednji somenj v Novim mestu v tvorek pred sv. Jurjem, ne pa po sv. Jurji, kakor v letašnji pratiki pa tudi v nemških bukvah stoji, ki jih c. k. Ljubljansko poglavarstvo pod imenom „Provinzial-Handbuch des Laibacher Gouvernements“ na svetlo daje. In tacih pomót je morebiti še več.

Kér se ljudje na našo pratiko zlo zanašajo, nam je práv žal, de moramo od tacih pomót slišati, in nam je toliko bolj žal, kér bi se takó lahko vse pomóte popraviti dale!! V vsakim kraji je vunder saj en človek, kterimu je na svojim domačinstvu kaj ležeče; — ko bi tedej v vsakim kraji saj eden somnje svojiga kraja, ki jih na tanjko vé, v pratiki pregledati hotel, in nam potem prijazno oznanil, kar je napčniga, bi v enim letu lahko vse pomóte popravljene bile. Hvaležni mu bomo vse njegove stroške povernili, in pošto ali pošla plačali. Prosimo tedej, prosimo še enkrat in práv lepó!

Vredništvo Novic in Pratike.

Od pletve.

Plevél je živ tat na njivi.

Star pregovor.

V sedanjih časih mora kmetovavec na vse reči pazljivo gledati, s kterimi si zamore svoje pridelke povikšati. To veljá tudi od pletve.

Pletva žita je silno potrebna in koristna reč.

Na snažnih njivah se vidi lepo in visoko žito z dolgim in debelim klasam; na plevélnatih njivah pa je žito majhno s kratkim in medlim klasam. To sleherni človek lahko razumi.

Na snažnih njivah žito vso rejo iz zemlje dobí, in žitne koreninice imajo prostora dovelj; dolge in debele rastejo; močnejši slamo in lepši klas poga-

njajo. Vse drugači je pa na plevélnatih njivah. Škodljive korenine veliko prostora in še več reje iz zemlje vzamejo, de žitne korenice slabe ostanejo in tudi le slabo slamo, medlo klasje in drobno zernje rodijo. To je prva škoda plevéla.

Druga škoda je, de kadar žito raste, se na nesnažni njivi plevé po žitnih steblih gori suče in mota, kakor torica, grahor, slak, ter žito sključi in potare.

Tretja škoda je, de med žitnim zernjem se potem toliko glote znajde, kolikor pravičniga zernja; žito se potem ali celo nemore prodati, ali pa veliko bolji kúp. Moka in kruh nista lepa, in če se tako nesnažno žito seje, se potem še več malopridne glote pridela. — Pametni gospodár tedej skerbno pletvo opravlja; kar nemore s svojimi ljudmi opraviti, opravi z najemniki.

Spomladi, poprej kakor se žito sklasi, je čas za pletvo. Ni sicer mogoče, de bi plevica vsako škodljivo zeliše vidila in izrula, vunder se mora pazljivo obnašati, de ni od ene strani preveč nemarna, od druge pa de dobriga žita preveč ne potaptá ali clo izruje. Plevé je pa dober za živino.

Če pa kmetovavec hoče svoje njive práv dobro osnažiti in izčistiti, in práv čistiga zernja pridelati, naj eno leto ene, drugo leto pa druge z deteljo obseje ali pa s tako robo, ktera mora večkrat okopana in opléta biti, kakor je korenje, zelje, lan, repa, krompir in tursica.

Kratek in lahko razumljiv poduk,
kakó krompir saditi in z njim ravnáti, de se bo prihodnjič gnjilobe obvaroval.

(Konec.)

V. Kakó krompir do prihodnje saditve hraniti.

1. Krompir, po tem poduku domú spravljen, naj bo že kakoršin hoče, se mora, berž ko je dovolj presušen, koj pregledati in prebrati. Kadar se nagnjiti ali sicer bolán, kakor tudi ranjen ali poškodovan krompir odbéra, se mora ob enim tudi tisti odločiti, ki je ljudém in živini za živež in za prihodnjo saditev po poduku 1. in 2. v I. razdelku namenjen; takó se ga tri sorte dobí.

2. Navadno ni vés bolni krompir enako gnjiloben; narbolj gnjiloben se mora koj koj zatreči; pol in le nekoliko nagnjiti se da še marsikako obrniti: na pol nagnjiti za žganje ali za šterko, le malo nagnjiti pa za prešiče; tode nagnjito se mora iztrebiti. Govédu naj se pa nikar ne daja, kér tak krompir za mleko nikoli veliko ne tekne.

3. Za živež in za seme odločeni krompir se mora v suhih kletih (keldrih) ali sicer v taciš shrambah hraniti, ki so zračne (ljuftne), pa tudi mraza obvarovane. Če še niso, se morajo po tléh dile položiti, ki na tramovih ležé; ravno takó ob sténah, de se krompir mokre zemlje ali stén ne tiši. Ne smé se preveč na debélo nasuti, in če se morajo zavoljo prostora veliki kupi narediti, je dobro med krompir suhiga péska ali vogelniga prahú natrésti. De dobiva krompir potrebniga zraka, se mora za primerne okna skerbeti, ktere se v velikim mrazu dobro zapréti dajo.

4. Poslednjič se mora krompir pozimi večkrat pregledovati in prebérati, de se vsaki gnjilobi, berž ko se pokaže, v ókom priti zamore.

5. Kdor hoče krompir v jamnicah (zasipnicah) hraniti, mora skerbéti, de si jih v právšnim

kraji naredí. Bolj ko je zemlja suha, kjer je jamnica, bolje je. Tudi jamnice se morajo z diljami obložiti, in dobro je, med krompir péska in vogelniga prahú nasuti. De imajo dovolj zraka, naj se med krompir postavijo leséni žlebovi takó, de zrak po njih noter in vùn gré.

Sklep.

S krompirjem, kar njegovo obdelovanje in hranjenje zadéva, so kmetovavci večidel gerdó in nespametno ravnali. Sploh mislijo, de je vsaka zemlja, vsak prednji sadež, vsaktero obdelovanje za krompir dobro, z eno besedo, de se ne dá spriditi. Skušnja nas je pa drugači učila! Skerbimo tedaj za ta neprecenljivi dar božji takó, kakor skerbimo za druge veliko menj vredne rastljine, in pripravili bomo ljubi krompirček spet k njegovi nekdanji tečnosti! —

Tému tukaj ob kratkim popisanimu ravnanju se mora pisavec tega zahvaliti, de mu ni v letu 1845 nič kaj, v letu 1846 pa clo nič — in sicer brez de bi bil seme preménil — občna krompirjeva bolézin tega sadú vzela.

Šola za rejo murbnih drevesc in židnih gosenc.

Na Štajarskim se je pred nekimi leti družba pričela, ktere namen je: rejo murbnih drevesc in židni pridelk povzdigniti. Zató je tudi na svojim vélikim vertu poleg Gradca (Bayerndorf) šolo napravila, kjer sleherni človek iz kakoršne dežele si bodi brez plačila od maliga travna noter do konca maliga serpana popolno podučenje dobiti zamore. De bi iz kmetiškega stanú veliko učencov v to šolo prišlo, dobijo kmetiški fantje iz vsake dežele stanovanje brez plačila, za živež pa imajo vsaki dan le 12 krajcarjev odrajtati; zraven tega jim je pa tudi pripušeno, si še kaj posebej zaslužiti. Práv bi bilo, ko bi se iz več krajev, kjer se z židorejo pečajo, pridni kmetiški fantje v to šolo podali.

Krajskim živinorednikom na znanje.

Navadna delítva daríl za posebno lepe bike bo letas v Notrajskim v naslednjih krajih: na Verhniki 20. dan tega mesca dopoldan za živinorednike iz Verhniske in Idriske komisije; v starim Tergu poleg Loža 22. dan tega mesca za Postojnsko, Šnepersko in Planinsko komisijo; v Ipavi pa 25. dan tega mesca za Ipavsko, Senožesko in Premsko komisijo.

Na Dolenskim bo ta delítva: v Mirni za Mokronoško, Trebinško, Boštajnsko in Mirniško komisijo 14. dan tega mesca; v Višnji gori za Zatičinsko, Žužemberško in Višnjogorsko komisijo 15. dan tega mesca — v Laščah za Ribniško, Kočevsko in Turjaško komisijo 17. dan tega mesca — v Tergu za Krupško in Poljansko komisijo 19. dan tega mesca — v Kostanjevici za Novomeško, Kerško in Kostanjeviško komisijo 21. dan tega mesca do poldan.

Na Gorenskim: v Ljubljani 22. dan tega mesca za Ljubljano, Ljubljansko in Smeledniško komisijo; v Lukovci 27. dan tega mesca za Mekinško, Zaloško, Krumperško, in Berdško komisijo; v Krajnji 28. dan tega mesca za Krajnjsko in Loško komisijo; v Jesenicah 29. dan tega mesca za Radolško in Teržiško komisijo in za komisijo v Krajski Góri.